

Hur ser en klimatsmart ekonomi ut och hur når vi dit?

Webinar 18 april 2020, arrangör Klimatriksdagen

Moderator Catarina Rolfsdotter-Jansson, Journalist, föreläsare, författare, fd programledare SVT öppnade seminariet och lämnade över till Klimatriksdagens ordförande **Karin Sundby** som hälsade alla välkomna och berättade hur seminariet är ett led i skapandet av en Akutplan för klimatet som Klimatriksdagen tar fram. Akutplanen kommer att skickas till representanter för riksdag och regering i höst. Paneldeltagarna presenterade sina områden. Nedan kortfattade beskrivningar av deras anföranden och paneldebatter.

Jonas Allerup, Klimatanalytiker Naturvårdsverket - *Om miljömålen som saknas för den globala nivån.*

De globala utsläppen fortsätter att öka, istället för att minska. De senaste åren har ökningstakten minskat något, men om vi ska klara målet i Parisavtalet med 1,5 grads ökning måste vi få ner utsläppen i en oerhört brant kurva, till ett ton per år och person. I Sverige släpper vi ut nio ton i snitt per år och person, om vi räknar med de utsläpp som svensk konsumtion genererar i andra länder. Hur mycket vi kan tillåta oss att släppa ut beror på hur mycket negativa utsläpp vi kan räkna med, som att plantera mer skog och att förbränna biomassa och återföra ner i marken, BioCCS. Just nu pågår på den internationella arenan Green New deal, Grön återhämtning och uppdateringar av länders åtaganden enligt Parisavtalet. Nationellt pågår en parlamentarisk utredning om att klimatdeklarera långa resor, och en översyn av hel lagstiftningen för att se hur vi kan nå klimatmålen.

En fråga från publiken om hur förbränning av biomassa räknades besvarades av Allerup bland annat med en länk :

<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Tre-satt-att-berakna-klimatpaverkande-utslapp/Biogena-koldioxidutslapp-och-klimatpaverkan/>

Thomas Franzen, fil dr Nationalekonomi, fd vice Riksbankschef – *Om marknadsmekanismer när utsläppen måste minska*

Franzén började med att visa en bild på en skulptur med en "ekonom" som såg på världen genom glasögon formade som ett dollartecken. Ett sätt att visa att ekonomer måste ha rätt "glasögon" på sig och öppna för andra sätt att se på världen än bara hur vi kan få konsumtionen att växa. Vi behöver lära oss att se en ekonomi i människans tjänst, som handlar om anständighet, ansvar och framtidstänkande. Men marknaden klarar inte av något i sig självt – det är vi som styr den. Egentligen borde det finnas goda förutsättningar för satsningar på framtiden. Sparandet är högt, räntorna är låga,

finansieringen är unikt billig. Men istället för att investera i framtidsprojekt går vinsterna till utdelningar till aktieägare. Varför lånar inte företagen trots låga räntor? Därför att företagen vill ha en lönsamhet på 15-20 %. Vi får en anemisk tillväxt med så extrema avkastningskrav, och vi får en sned fördelning. Företagen vill ha enorma subventioner för att investera i mer långsiktiga projekt. Det behövs plattformar för analys, istället för rädslor och ideologiska låsningar. En långsiktighet i marknaden är inte bara politikernas ansvar utan också ägare, företagare och ekonomer måste tänka etiskt och ta ansvar för samhället. Franzén avslutar med en uppmaning till Global Investors for Sustainable Development att ta upp problemen med företags orimligt/orealistiskt höga avkastningskrav och kortsiktigheten på agendan.

Anders Wijkman, fd ordf Rome Club, fd ordf Miljömålsberedningen - Om hur marknaden behöver ersättas med en ekonomi som utgår från planetens gränser – Om koldioxidtullar, handelsavtal och utsläppsrätter

Klimatet är inte den enda utmaningen – vi har en coronakris just nu som visar på vår sårbarhet, men också en utarmning av hela vårt ekosystem, och arter som dör ut. Det är ett planetärt nödläge. Social oro skapar risk för ett övervakningsamhälle. Det är komplext, och vi måste lära oss se helheten. Forskningen idag arbetar mycket i vertikala rör. De ekonomiska systemen skapades i den "tomma världen" för länge sedan. Nu lever vi i den "fulla världen", och då kan vi inte ha samma ekonomiska modeller. Vi måste bygga modeller en planetär vetenskap, med bättre balans mellan privata och samhällliga intressen, mellan kort och lång sikt. Det är för billigt att utnyttja naturen, vi har skatter på arbete, men inte på utnyttjande av natur. Det gör att det fortfarande är billigare att använda jungfruliga material än att återvinna. Vi behöver få mer av cirkulärt tänkande. Idag kan vi t.ex. inte lägga avfallsslam på åkrarna för det finns för mycket gifter i det. Och vi måste få ihop olika delar av samhället, få algoritmerna och klimatet att jobba ihop, få mer rättvisa mellan stad och land, möta människors oro.

Magnus Nilsson, Miljökonsult, debattör – Om koldioxidtullar, handelsavtal och utsläppsrätter

Svensk klimatpolitik är en del av EUs klimatpolitik, och EU har sagt att vi ska bli klimatneutrala 2050. För att det ska fungera måste man skärpa kraven för 2030. Skärpt lagstiftning, skärpta regler kring handeln med utsläppsrätter, förslag om att lagra in mer CO2 i landskapet är på väg. Globalt är det svårare. USA rör sig inte, och då göra Kina inte det heller. Företag kan komma att flytta från EU om vi har de strängaste reglerna, sk. koldioxidläckage. Inom EU diskuteras att som motåtgärd ställa högre krav på import. Flera östländer har sagt att de vill pausa försäljning av utsläppsrätter och liknande i spår av corona, men där har EU sagt nej. Det finns en tydlig inriktning från EU om att när återhämtningen efter krisen sker så ska den präglas av klimatfrämjande. I Polen händer just nu att polska kraftbolag inte vill köpa polskt kol för det är för dåligt och dyrt. De köper ryskt kol istället. Men polska staten köper in polskt kol och lagrar det till ingen nytta. Det här har lett till ett ifrågasättande av hela kolhanteringen i Polen nu. Det kommer att hända mycket inom EU kring klimatet de närmaste åren.

Under det samtal som följde så påminde Magnus Nilsson om att vi i Sverige gärna ser oss som pådrivare när det gäller minskning av utsläppsrätter t.ex., men Polen t.ex.

förlorar ekonomiskt på dyra utsläppsrätter, medan Sverige, särskilt skogsindustrin tjänar på tuffare tag. På frågan om vilka metoder som fungerar svarade Nilsson att utsläppsrätter och skatter har levererat, medan Wijkman vill se mycket mera subventioner, men också tuffare styrmedel. Kolet i Polen är inte bara en ekonomisk fråga utan också en kulturell. Vi ska inte bara kritisera, utan hjälpa. Franzén vill se mer långsiktigt tänkande, och göra det möjligt att se ett värde i en liten tillväxt på bara några procent. Wijkman menar att vi inte kan fortsätta att värdera efter tillväxt. Ökad konsumtion är ett trubbigt mål för lycka. Vad vi mäter och hur är en jättefråga. Stimulanspaketet m a a Covid19 måste utformas så att de gagnar långsiktighet och klimat.

Sophie Nachemson-Ekwall, Forskare, Handelshögskolan Sthlm, Center for Research on Sustainable Market (CRSM).- Om stöd i klimatomställningen när olika regioner och branscher drabbas särskilt hårt

Nachemson-Ekwall vill visa vad företag kan göra för att bygga in långsiktighet i sin verksamhet, och hur sociala frågor och mänskliga rättigheter behöver lyftas i den svenska debatten. Hon pekar på hur Aktiebolagslagen tvärtemot vad många tror inte alls säger att enda syftet med ett bolag ska vara att skapa vinst till ägarna. Det kan finnas andra syften också, vilket framgår av lagens kap 3§3. Trenden internationellt är att nämna social miljö och anställda i bolagskoderna som revideras regelbundet. Nachemson-Ekwall har tittat på de länder som reviderat sina bolagskoder och Sverige har som enda landet i världen just nu skrivit in aktieägarnas intressen som de centrala och tydligt tagit avstånd från ett bredare intressentperspektiv.

Nachemson-Ekwall vill se en mångfald i ägarmodeller som ett sätt att öka långsiktigheten och dämpa kapitalflödet. Man kan tänka annorlunda när det gäller ägande, med kooperativa banker, hållbara sociala obligationer. I flera länder finns sociala utlåningsfonder med en mångfald av statliga garantier i ryggen. Sverige är visserligen ledande när det gäller gröna obligationer, men det är vi inte på sociala investeringar. Nachemson-Ekwall kollade upp de 20 största svenska investerarna, och fann att en tredjedel av dem letade efter sociala obligationer, men de hittar dem på den internationella marknaden, inte i Sverige. Exempel på långsiktighet och socialt tänkande finns t.ex. i USA, Frankrike, Spanien, England och Belgien, på olika sätt. Svenska banker är också snåla i sin utlåning mot småföretag och bör bli mer generösa.

Annika Carlson Kanayama, Forskare KTH Strategisk hållbarhet, fd forskningschef på FOI - Coronakrisen och klimatkrisen – Vad kan vi lära oss?

Stor del av utsläppen i Sverige kommer från individuell konsumtion (hela 7.5 ton/pers). Frågan är om det förändrats i coronatider. Kanske konsumerar vi för samma belopp, men med mindre klimatpåverkan. Eller inte? Vi handlar mer på nätet, vi åker mer bil, men vi åker mindre utlandsresor. Bunkrar vi, och i så fall vad? Vi vet inte hur krisen har slagit, och framför allt inte vad som kommer att hända sedan. Har vi vant oss av med att gå ut och äta? Det borde vara så att utsläppen minskat, men det vet vi inte, och framför allt vet vi inte – vad händer sedan?

I det andra panelsamtalet ställdes frågan om det finns en portal nu, då det går att lyfta klimatfrågor? Carlson Kanayama ser krasst på det. Om den nuvarande

karantän-situationen upphör snart så finns risk att vi återgår till det tidigare. Det snabbaste sättet att minska utsläpp är lägre inkomster. Som en arbetstidsförkortning skulle ge. Nachemson-Ekwall är mer inne på innovationer, digitalisering, lokal produktion. Mer samverkan än konkurrens. Det måste vara lätt att göra rätt framhåller Carlson Kanayama. Viktigt att få med lantbrukare på att producera mer växtbaserad kost. Nachemson-Ekwall talar om de många småbönder som har investerat men som inte kommer in hos leverantörerna. Carlson Kanayama vittnar om hur krångligt det kan vara att etablera ett cirkulärt tänk kring djuruppfödning och växtproduktion t.ex. Nachemson-Ekwall vill ta bort motsättning mellan kapital och arbete. Den är "omodern" och behöver inte existera. Om vi hade haft personalkooperativt ägande inom äldrevården skulle vi inte haft "timmisar" som stressade runt utan då hade det funnits ett gemensamt ansvar. Carlson Kanayama önskar att vi kunde visualisera för folk hur en klimatkris skulle te sig. Inte bara beskriva med ord, utan som en tv-serie kanske, mer levande. Då skulle vi kunna lära något av Coronakrisen.

Ekwall- Nachemson påminde om krav som förts fram o inrättandet av en statlig Coronakommission med uppdrag att peka ut en framtida ekonomi, byggd på miljömål, klimathänsyn och långsiktighet, och ett brett tänkande som visar vad vi behöver ge ekonomiskt stöd - och vad vi behöver släppa.

Karin Sundby avslutade med att tacka alla deltagare och moderatorn för ett webinarium med många bra inspel till Klimatriksdagens akutplan! Därefter vidtog nätmingel.